

Fonemātiskās dzirdes uzmanības vingrinājumi

Fonemātiskā dzirde ir spēja pareizi sadzirdēt un atpazīt skaņas (fonēmas). Bērns ar vāju fonemātiskās dzirdes attīstību neatpazīst vienu vai otru akustisko īpašību jauktām un sarežģītām skaņām. Fonemātiskās dzirdes nepietiekamā attīstība ir līdzīgu skaņu jaukšana, kas rada neizpratni par vārda nozīmi. Tā var būt saistīta ar nepareiziem fonemātiskiem sakariem galvas smadzenēs, mēles un lūpu funkcionāliem kustību traucējumiem.

Visbiežāk fonemātiskās uztveres traucējumi ir pirmsskolas vecuma bērniem. Bērns nepareizi sadzird kādu skaņu, līdz ar to rodas problēmas ar vārdu izrunu un rakstību. Iemesli var būt dažādi: attīstības traucējumi bērnībā, problēmas nerisināšana laicīgi, daudzvalodība ģimenē un vārdu būtības neizpratne. Bērna valoda liecina par viņa domāšanas attīstību, tāpēc ļoti būtiska ir arī saskarsmē ar citiem cilvēkiem.

Fonemātiskā uztvere izveidojas piecu gadu vecumā, kad artikulācijas muskulatūra ir pilnībā nostiprinājusies.

Kā var trenēt, vingrināt fonemātisko uztveri?

Ikdienā noder pavisam vienkārši paņēmieni:

- pastaigas laikā aicini bērnu klausīties un pateikt, ko viņš dzird (rūcienu, gaiļa dziesmu, vēja šņākoņu);
- mājās jautā, kur skan radio (istabā, virtuvē);
- dziedot maini balss skanējumu (augstu - smalki, zemu - rupji), lai bērns arī tā pamēģina;
- dziedī kopā ar bērnu un ritmiski soļo vai plaušķini, tā bērns saklausīs ritmu;
- spēlējiet "klusos telefonus": iečuksti bērnam kādu vārdu vai īsu teikumu, lai viņš atkārtos;
- paklaudzini un liec bērnam noteikt, kas šo skaņu taista, kur skaņa rodas;
- lieliski derēs "kuģu lādēšana": izvēlies kādu burtu un saki vārdus, kuri sākas ar šim burtam atbilstošu skaņu (metam bumbu viens otram, tas trenēs arī kustību koordināciju);
- grāmatu lasīšana: bērnam jāsadzird un jāsaprot, ko lasa vecāki. Atceries vienmēr pajautāt vai pārrunāt, ko bērns dzirdējis un sapratis no lasītā.
- lielajiem bērniem (5-6 gadi) derēs dažādas vārdu spēles:

- Noteikt, ar kādu skaņu sākas vārds - LĀCIS – L
- Vai vārdā skan L? Kur vārdā skan L: sākumā, vidū vai beigās?
- Izdomā vārdu, kura vidū ir D!
- Cik vārdus es pateicu (Man gribas saldējumu.)? Pasaki trīs vārdus!
- Nosauc vārdu, kurā skan Ā!
- Vingrināties saklausīt vārdu pa skaņām (U – P – E = UPE)
- Sadalīt pašam vārdu pa skaņām (AKA= A – K – A)
- Vingrināties patstāvīgi uzrakstīt vārdus.

Calis.lv

Padomi, kā veicināt fonemātiskās dzirdes attīstību:

➤ Ieklausies un nosaki!

Lēni izrunā vārdus (avīze, vēstule). Bērnam jānosaka, kuras skaņas dzirdamas abos vārdos (a, e).

➤ Dzirdīgās ausis.

Uzaicina bērnu noteikt vārda trešo, pirmo, ceturto skaņu (kārtas skaitļus maina, kā vēlas).

➤ Pirmā un pēdējā skaņa.

Norunā, par kādu tēmu minēs vārdus. Ieteicams sākt ar patskaņiem. Pieaugušais iedomājas vārdu (avene), raksturo tās izskatu, krāsu un saka: “ Pirmā skaņa ir a, bet pēdējā ir e. Bērnam jācenšas uzminēt un pateikt, kādu vārdu pieaugušais iedomājies. Ar lielāku bērnu var mainīties lomām.

➤ Atkāрто!

Pieaugušais nosauc trīs savstarpēji nesaistītus vārdus (skola, kartupelis, meitene). Bērnam jāatkārto šie vārdi dotajā secībā. Lielākiem bērniem vārdu skaitu var palielināt līdz pieci.

➤ Kuģu lādēšana.

Pieaugušais stāsta, ka, dodoties ceļā, mēs liksim kuģī lietas, kas sākas ar vienu noteiktu skaņu, piemēram - a. Var minēt savā starpā pilnīgi neatkarīgus vārdus. Burtu var izvēlēties grāmatā, vai vienam bērnam skaitot alfabētu, kamēr otrs pasaka - pietiek.

➤ **Kurš vārds garāks?**

Pieaugušais nosauc vārdus - ota, rakstāmgalds. Bērnam jānosaka, kurš vārds garāks.

➤ **Pasaki savādāk.**

Uzaicina bērnu pateikt, kā vēl savādāk viņš sauc mammu - mammīte, māmiņa mammucis. Pieaugušais nosauc vārdu - kaķis, bērnam jādomā, kā pateikt savādāk.